

технічного забезпечення, так і освітня. Важливо при формуванні груп на курсах підвищення кваліфікації враховувати і ці особливості також;

3) готовність педагогічних працівників до використання ІКТ у професійній діяльності. Рівень психологічної готовності до навчання, ознайомлення з сучасними технологіями, наявність навичок роботи з комп'ютерною технікою – усе це важливо враховувати з метою формування змісту навчальних програм курсів та задоволення індивідуальних освітніх потреб учителів.

Ураховуючи особливості андрагогічного підходу до організації освіти та психологію навчання дорослих, можна виділити організаційно-педагогічні умови розвитку у педагогів навичок використання ІКТ у системі неперервної педагогічної освіти: стимулювання розвитку професійної компетентності педагога засобами інформаційно-комунікаційних

технологій; запровадження системи спецкурсів навчання вчителів використанню ІКТ-технологій у професійній діяльності; створення у закладах неперервної освіти системи технологічної та методичної підтримки у застосуванні ІКТ у професійній діяльності; системне використання набутих ІКТ-навичок у педагогічній практиці; участь у відповідних конкурсах, конференціях, семінарах та ін.

Висновки. Підсумовуючи сказане, зазначимо, що використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі відповідає психо-фізіологічним особливостям молодших школярів, стимулює їх до активного засвоєння знань, розвиває творчі здібності, розширює і осучаснює можливості вчителя, відкриває доступ до найновіших знань світу, надає широкі можливості для самоосвіти, саморозвитку та самореалізації.

Література:

1. Воротникова І.П. Андрагогічні засади професійного розвитку вчителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій [Електронний ресурс] / І.П. Воротникова // Електронний збірник наукових праць Запорізької обласної академії післядипломної педагогічної освіти. Вип.№ 3: Дидактика. Теорія та методика навчання. – 2011. – № 3/4 (квіт.). – Режим доступу : <http://elibrary.kubg.edu.ua/3965/1/vorotnikova.pdf>.
2. Гущин А.В. Информационно-коммуникационная культура педагога как ведущий аспект перехода педагогического образования в новое качественное состояние / А.В.Гущин, О.Н. Филатова // Фундаментальные исследования. – 2014. – № 8-2. – С. 454-458.

УДК 378.147.31

Н.М. Компанець, м. Київ, Україна / N. Kompanets, Kyiv, Ukraine
e-mail: natali.kompanets@gmail.com

САМОСТІЙНА ПРОФЕСІЙНО-СПРЯМОВАНА ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ЗРОСТАННЯ ОБСЯГІВ ІНФОРМАЦІЇ

Анотація. У статті розглянуто основні проблеми орієнтації студентів в інформаційному середовищі. Розкрито поняття самостійної роботи, що розглядається як результат тісної взаємопов'язаної діяльності викладачів та студентів. Самостійна робота включає в себе пізнавальну, пошукову, аналітичну та синтетичну діяльність. Наведено класифікацію самостійної інформаційної діяльності студентів за місцем здійснення (аудиторна і позааудиторна) та видами навчальної діяльності (навчально-пізнавальна, навчально-практична та навчально-дослідницька діяльність). Проаналізовано основні види її організації, а саме: навчально-методичне забезпечення дисциплін, контроль та оцінку знань, виконання творчих завдань, групову роботу, тьюторство та кластерний підхід. Самостійна робота розглядається як інструмент професійного самонавчання, саморозвитку, самореалізації і самовизначення особистості в умовах стрімкого зростання обсягів інформації. Самостійна інформаційна діяльність є основою формування індивідуального досвіду та компетентності, що є принципово значимим для професійного розвитку. Інформаційна самостійність майбутніх фахівців розглядається як їх готовність самостійно здійснювати самонавчання в рамках власної професії. Особливу увагу приділено читанню наукової літератури як способу формування основ компетентності фахівця в своїй області знань. Обґрунтовано необхідність використання першоджерел.

Ключові слова: інформаційна діяльність, інформаційна самостійність, самонавчання, саморозвиток, самостійна робота, студент, організація самостійної роботи, навчальний процес.

Independent professional-oriented information activities of students with the rapid growth of information

Annotation. In this article the problems of student orientation in information environment are considered. The concept of individual work that is seen as the result of closely interrelated activities of teachers and students is shown. Independent work includes cognitive searching, analytical and synthetic activities. The classification of independent information activity at the place of students (classroom and outside activities) and types of learning activities (teaching and cognitive, teaching and practical, teaching and research activities) is given. The basic types of its organization, namely: educational and methodological support of disciplines, control and

evaluation of knowledge, creative tasks, group work, tutorial and cluster method are analyzed. Independent work is seen as a tool of professional self-education, self-development, self-realization and self-determination in the rapid growth of information. Independent information activities are the basis for the formation of individual experience and competence, which is fundamentally significant for professional development. Information independence of future specialists is considered as their willingness to carry out their own learning within their own profession. Particular attention is paid to reading scientific literature as means of laying the foundations of professional competence in their field of expertise. The necessity of using primary sources is explained.

Key words: *information activity, information independence, self-education, self-development, independent work, student, organization of independent work, learning process.*

Постановка проблеми. У зв'язку з пришвидшенням темпів розвитку суспільства і стрімкої інформатизації середовища поширеного вжитку набули такі поняття, як «інформаційних вибух», «інформаційна криза» і т.п. Обсяг сучасних знань людства подвоюється кожні 3-5 років. При цьому тривалість навчання у вищих навчальних закладах лишається незмінною. Унаслідок цього постає проблема ефективної самостійної орієнтації студентів у бурхливому потоці інформації та вміння самостійно розширювати власні професійні знання.

Майбутній професіонал повинен вміти самостійно знаходити потрібну інформацію, аналізувати її, застосовувати результати аналізу на практиці та приймати рішення. Також володіти існуючими технологіями, вміти опановувати нові та розуміти можливості їх використання.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Вивчаючи питання самостійної інформаційної діяльності в умовах здобуття вищої освіти, постає завдання розкрити поняття «самостійна робота». Ряд авторів (А. Ковальов, А. Бушлі, І. Кузьмін, П. Глоріозов, І. Лернер) визначає самостійну роботу як метод навчання. Як засіб навчання і форму навчально-наукового пізнання розглядали такі вчені, як П. Підкасистий, Є. Белкін, М. Гарунов [1]. Зупинилися на визначенні самостійної роботи як системі організації педагогічних умов, які забезпечують управління навчальною діяльністю, що протікає за відсутності викладача, такі автори, як В. Граф, І. Ільясов, В. Ляудіс. Потрібно зазначити, що Б. Єсіпов, Р. Мікельсон, вивчали самостійну роботу як роботу, що виконується без безпосередньої участі викладача, та як самоосвіту, на яку звернув увагу С. Зиновьев.

Доволі повне визначення самостійної роботи дає Б. Єсіпов. Він вважає, що включена у процес навчання самостійна робота людей, що навчаються – це така робота, яка виконується без безпосередньої участі викладача, але за його завданням в спеціально наданий для цього час. При цьому студенти свідомо прагнуть досягти поставленої в завданні мети, застосовуючи свої зусилля і виражаючи в тій чи іншій формі результат розумових чи фізичних (або тих і інших разом) дій [2].

В. Андреев вважав визначення самостійної роботи як методу навчання некоректним з точки зору базового поняття. Адже в процесі самостійної роботи можуть бути застосовані різні методи і прийоми навчання. Таким чином, самостійна робота осіб, що навчаються – це форма організації їх навчальної

діяльності, що здійснюється під прямим або непрямим керівництвом викладача, під час якої особи, що навчаються, переважно або повністю самостійно виконують різноманітні завдання з метою розвитку знань, навичок і особистих якостей [3].

Проаналізувавши визначення самостійної роботи, можна зробити висновок, що не існує однозначного тлумачення поняття «самостійна робота».

Натомість цей вид навчальної діяльності можна розглянути, з одного боку, як основу самонавчання і підвищення кваліфікації, а з іншого – як систему дій та певних педагогічних умов, що забезпечують управління самостійною діяльністю студентів. Також необхідно зазначити, що самостійна робота розглядається, перш за все, як вид діяльності, направлений на досягнення певних навчальних цілей.

Розрізняють аудиторну та позааудиторну самостійну роботу студентів. Обидва види включають:

- роботу над окремими темами навчальних дисциплін;
- виконання самостійних завдань у практичних, лабораторних і теоретичних роботах, на семінарах;
- виконання контрольних, реферативних і курсових робіт;
- підготовку до всіх видів контрольних випробувань;
- проходження практик;
- виконання кваліфікаційних випускних робіт (дипломних проектів, дисертацій);
- участь у науковій роботі;
- написання наукових і науково-практичних тез, статей для семінарів та конференцій.

Самостійну інформаційну діяльність студентів можна класифікувати за видами загальної навчальної діяльності:

- навчально-пізнавальна діяльність. Під цією діяльністю мають на увазі роботу з текстовою та графічною інформацією, заповнення таблиць, складання схем, виконання вправ, розв'язання задач;
- навчально-практична діяльність. Вона включає в себе виконання лабораторно-практичних робіт, виконання завдань за алгоритмом, виготовлення зразків, макетів, ескізів, креслень;
- навчально-дослідницька діяльність. Сюди входить проектування, розробка методики дослідно-експериментальної роботи, формулювання проблеми, висунування гіпотези для її вирішення, формування теорії, проведення експерименту, аналіз його результатів.

Постановка завдання. Необхідно проаналізувати можливі види організації ефективної самостійної професійно-спрямованої інформаційної діяльності студентів.

Виклад основного матеріалу. Опираючись на вищесказане, можна відзначити, що самостійна інформаційна діяльність студентів – це складний процес навчання, що відображає особливості взаємопов'язаної діяльності викладачів і студентів. Основна задача вищої професійної освіти – формування творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самонавчання та інноваційної діяльності. Вирішення цієї задачі навряд чи можливе тільки шляхом передачі знань у готовому вигляді від викладача до студента. Необхідно перевести людину, що навчається, з пасивного споживача в активного творця, який уміє сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, знайти найкращий результат та довести його правильність. Розвиток самостійної навчальної діяльності наразі є основою процесу здобуття освіти. Самостійна робота студента завжди включає пряме і непряме педагогічне управління. Існує багато методів організації ефективної самостійної роботи.

Навчально-методичне забезпечення дисциплін. Воно займає провідне місце в розвитку самостійної діяльності студентів, у тому числі цифровими освітніми ресурсами. Викладач може створити і застосувати власний або взяти участь у роботі об'єднаного інтернет-порталу, і, таким чином, не витрачати час на непотрібне записування під диктовку визначень, загальних відомостей, перерахування довідкових матеріалів, малювання на дошці складних малюнків і т. п.

Навчально-методичне забезпечення дисципліни зазвичай включає пакет навчальних матеріалів теоретичного і практичного характеру:

- лекції (до всіх лекцій розроблені презентації);
- методичні рекомендації щодо підготовки до занять;
- цифрові освітні ресурси (в тому числі освітні ресурси мережі Інтернет);
- електронну бібліотеку навчально-методичних матеріалів (скановані матеріали з навчальних посібників дисциплін з прикладами вирішень типових практичних завдань);
- анотації науково-освітніх сайтів, порталів та посилання на них;
- банк тестових завдань і контрольних питань.

Завдяки навчальним матеріалам студент має можливість здійснити:

- планування своєї навчальної діяльності;
- визначення, на які питання на лекціях треба звернути особливу увагу та над якими слід попрацювати додатково в позааудиторний час;
- визначення шляху здійснення самоконтролю і самооцінки своєї діяльності.

Контроль та оцінка знань. Для виконання контрольної-оцінювальних дій власної навчальної діяльності доцільно забезпечити кожного студента матеріалами, що містять питання і завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни. Також в контрольні матеріали входять тестові завдання з кожної теми навчальної дисципліни. До пропонованого переліку входять усі питання і завдання, що розглядаються на лекціях і практичних заняттях, а також рекомендовані до заліку та іспиту.

Таким чином, контрольні запитання та завдання для учнів є відкритими, що дозволяють їм розподіляти власні сили при підготовці до занять, а також опрацьовувати більш якісно навчальний матеріал.

Виконання творчих завдань. Творчі завдання (навчальні проекти) виконуються студентами самостійно і допомагають формувати та розвивати їхню навчальну діяльність. За необхідності допускається отримання від викладача індивідуальної консультації. Творчі завдання складаються з урахуванням індивідуальних особливостей, можливостей та інтересів студентів. Це дозволяє підвищити їх мотивацію до вивчення дисципліни.

Групова робота. Під груповою формою навчання розуміють таку форму організації діяльності, при якій на базі групи створюються невеликі робочі підгрупи (5-7 людей) для спільного виконання навчального завдання. Робота в групах дозволяє студентам самим організувати свою діяльність. Таке навчальне співробітництво студентів підвищує якість підготовки до занять, а також дозволяє студентам вчитися будувати відносини один з одним.

Тьюторство. Одним зі способів суттєво збагатити відносини викладач-студент є затвердження серед викладачів позиції тьютора і тьюторського супроводу студентів. Як зазначає Т.М. Ковальова, принциповою схемою тьюторського супроводу впродовж існування самої ідеї тьюторства є спеціально організована тьютором робота з усвідомлення і вибору студентами різноманітних освітніх пропозицій і складання ними своїх індивідуальних освітніх програм [4].

Кластерний підхід. Цей підхід базується на співробітництві ВНЗ з бізнес-партнером (замовником). Основні задачі студента в рамках цього співробітництва:

- декомпозиція загальної цілі на окремі задачі;
- планування робіт і затвердження замовником;
- формування структури програмного продукту;
- вибір комплексу інструментальних засобів;
- безпосередньо створення програмного продукту.

Виконання задач відбувається під керівництвом наукового керівника, що консультує студента в підборі наукової літератури, інформаційних ресурсах та здійснює контроль виконання і підбиває підсумки роботи.

Суттєвими перевагами кластерного підходу самостійної роботи студента над традиційним є:

– здобуття студентом досвіду на практиці (студент здійснює реальний вклад у конкретно значимий продукт, що буде використовуватися в подальшому для оптимізації певної діяльності);

– підвищення рівня особистої відповідальності за результати самостійної роботи.

Особливу увагу необхідно звернути на один з обов'язкових видів самостійної професійно-спрямованої інформаційної діяльності та самонавчання – **читання наукової літератури**. Нині, на жаль, нерідко зустрічаються книги і навчальні посібники, що містять некоректний виклад теорії науки, чи її некоректну інтерпретацію. Саме тому варто

звертатися, насамперед, до першоджерел, що містять лише оригінальні відомості.

Висновок. Самостійна робота є невід'ємною складовою навчального процесу у вищій школі. Самонавчання сприяє розвитку студента як особистості, що є особливо важливо для науково-дослідної роботи. Компетентність самоосвіти характеризується вмінням самостійно вирішувати поставлені завдання. Самостійна інформаційна діяльність студентів є результатом взаємної співпраці студентів та викладачів. А, отже, викладач повинен брати безпосередню участь у організації самостійної роботи, забезпечуючи студентів методичними вказівками щодо підготовки до занять, комплектами завдань для контролю досягнення цілей навчання, при необхідності надавати консультації.

Література:

1. Шакирова Д.У. Формирование информационной познавательной самостоятельности будущих бакалавров // Инновации и современные технологии в системе образования: III Международная научно-практическая конференция. – 2013. – С.41-46.
2. Есипов Б.П. Самостоятельная работа учащихся на уроке. – М, Учпедгиз, 1961. – С.15-16.
3. Андреев В.И. Педагогика: Учебный курс для творческого саморазвития. / В.И. Андреев. – Казань: Центр инновационных технологий, 2000. – 608с.
4. Ковалёва Т.М. О тьюторской деятельности в современном высшем образовании / Т.М. Ковалёва // Тьюторство в открытом образовательном пространстве высшей школы (тезисы докладов и выступлений): Материалы Всероссийской научно-практической конференции. – М.: Издательство «Прометей»; МПГУ, 2008. – 152 с.

УДК 378.147 : 33(045)

К.В. Копняк, м. Вінниця, Україна / K. Kopniak, Vinnytsia, Ukraine
e-mail: vykladach@mail.ru

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Анотація. Протягом останнього десятиліття намітилася позитивна тенденція до переходу від кваліфікаційної моделі випускника ВНЗ до компетентнісної, де цілі освіти пов'язуються не тільки з виконанням конкретних фахових функцій, але й з інтегрованими вимогами до результату освітнього процесу.

У статті проаналізований зміст понять «компетентність», «компетенція», «компетентнісний підхід», «професійна компетентність майбутнього економіста». Остання розглядається як інтегративна комплексна характеристика, що являє собою систему знань, умінь, навичок, ціннісних та особистісних якостей фахівця, керуючись якими він визначає цілі своєї діяльності та здатен виконувати професійно-соціальні обов'язки.

Розглянуто та проаналізовано різні підходи до виділення складових в структурі професійної компетентності економіста. Запропоновано уточнену структуру та визначено особливості професійної компетентності економіста як системи взаємопов'язаних компетентностей на основі функціонального підходу. У структурі професійної компетентності пропонується виділяти загальноекономічну, організаційну, управлінську, комунікативну, аналітичну, прогностичну, контрольну, планувальну, обліково-статистичну та інформаційну компетентності.

Ключові слова: компетентність, компетенція, компетентнісний підхід, професійна компетентність, фахова підготовка, професійна компетентність економіста, компоненти професійної компетентності, групи компетентностей, майбутні економісти.

The essence and structure of professional competence of future economists

Annotation. During the last decade there has been a positive trend to shift from the qualification model of graduate student to competence model, where the aims of education are associated not only with the performance of specific professional functions, but with integrated requirements to the result of the educational process.

The meaning of «competence», «competency», «competence based approach», «professional competence of future economists» have been analyzed in this article. Professional competence of future economists viewed as integrative complex description, which is a